

LAUSUNTOPALVELUN VASTAUS

Rantasalmen kunta

Lausunto: Kuntien peruspaikkatietojen pysyvä säilytys

Lausuntopyyntö KA/7723/28.02.01/2026 — Vastausaika päättyy 7.9.2026

1. Yleiset huomiot päätösasiakirjaluonnoksesta

Rantasalmen kunta pitää päätösluonnosta pääosin selkeänä ja ymmärrettävänä. Päätösasiakirja on rakenteeltaan looginen: se esittää päätöksen kohteen, oikeudellisen perustan, toimeenpano-ohjeet ja perustelut johdonmukaisessa järjestyksessä.

Kunta pitää erittäin myönteisenä Kansallisarkiston lähestymistapaa antaa päätös kaikkia kuntia koskevana yleisenä arkistointipäätöksenä. Tämä vähentää merkittävästi pienten kuntien hallinnollista taakkaa, kun jokaisen kunnan ei tarvitse tehdä erikseen omaa seulontaesitystä.

Kunta esittää seuraavat huomiot ja kehittämisehdotukset:

- **Toimeenpanon käytännöllisyys pienissä kunnissa.** Päätös on laadittu suurten kaupunkien kokemusten ja resurssien pohjalta. Pienissä kunnissa, kuten Rantasalmella, paikkatietoaineistojen tuottaminen ja hallinta poikkeavat merkittävästi suurten kaupunkien toimintamallista. Päätöksessä tai sen toimeenpanoa tukevassa ohjeistuksessa tulisi selkeämmin käsitellä, miten kunnat, joilla ei ole omaa paikkatietohenkilöstöä tai jotka hankkivat kuvaukset täysin ostopalveluna, toteuttavat velvoitteet käytännössä. Erityisesti metatietojen tuottamisvelvoite ja tiedonhallintamallin päivittämistä koskevat vaatimukset edellyttävät lisäohjeistusta.
- **Hankittujen aineistojen omistusoikeus ja arkistointivelvoite.** Päätöksessä ei oteta kantaa tilanteeseen, jossa kunta hankkii katunäkymäkuvaukset tai muut aineistot ulkoiselta palveluntuottajalta (esim. kansainvälinen operaattori). Tällöin aineiston omistusoikeus, käyttöoikeus ja arkistointivelvoite saattavat olla epäselviä. Kunta toivoo, että Kansallisarkisto selventää tätä joko päätöstekstissä tai erillisessä ohjeessa.
- **Ajallinen rajaus vuoteen 2020.** Kunta pitää rajausta perustellun johdonmukaisena digitaalisen aineiston laadun ja saatavuuden näkökulmasta, mutta toivoo, että vanhempien analogisten tai varhaisten digitaalisten aineistojen käsittely ohjeistetaan erikseen.
- **Siirtokustannusten kohdentuminen.** Päätös velvoittaa kunnat arkistoimaan pysyvästi säilytettävät aineistot digitaalisessa muodossa Kansallisarkistoon. Paikkatietoaineistot ja erityisesti ortoilmakuvat, laserkeilauksen pistepilvet ja katunäkymäkuvaussarjat ovat tiedostokooltaan poikkeuksellisen suuria verrattuna tavanomaisiin asiakirja-aineistoihin. Kunta pyytää Kansallisarkistoa selventämään, miten kustannukset jakautuvat kunnan ja Kansallisarkiston välillä, ja onko pienille kunnille suunnitteilla tukea esimerkiksi kuntien väliaikaissäilytyksen kustannuksiin. Käytettävien tietojärjestelmien tulee olla riittävän suorituskykyisiä ja toimintavarmoja.
- **Kokonaisturvallisuus ja tietoturva.** Päätösluonnos ei käsittele paikkatietoaineistojen turvallisuuskäsitteitä lainkaan. Kunta pitää tätä merkittävänä puutteena. Laserkeilausaineistot, korkeatarkkuuksiset ortoilmakuvat ja 3D-kaupunkimallit sisältävät yksityiskohtaista tietoa infrastruktuurista, rakennuksista, tieverkoista ja muista kohteista, jotka voivat olla turvallisuuskriittisiä. Aineistojen päätyminen vääriin käsiin; esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelupalveluille tai vihamielisille toimijoille muodostaa konkreettisen kansallisen turvallisuusriskin nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa.

Kunta edellyttää, että Kansallisarkisto selventää päätöksessä tai erillisessä ohjeessa:

- miten turvallisuusherät paikkatietoaineistot tunnistetaan ja luokitellaan ennen arkistointia
- millainen pääsyoikeusrakenne Kansallisarkistoon siirrettyihin aineistoihin sovelletaan
- onko pysyvään säilytykseen tarkoitettu infrastruktuuri riittävästi suojattu tietomurtoja ja ulkomaista tiedustelua vastaan
- miten asiassa on koordinoitu Suojelupoliisin, puolustushallinnon ja Kyberturvallisuuskeskuksen kanssa

Kunta katsoo, että paikkatietoaineistojen arkistointipäätöstä ei tule toimeenpanna ennen kuin nämä turvallisuusnäkökohdat on selvitetty ja ohjeistettu riittävällä tasolla.

2. Yleiset huomiot päätösluonnoksen liitteestä 1

Liite 1 on teknisesti kattava ja hyvin jäsenneilty. Tietoaineistot on eritelty selkeästi, ja arkistointipäätösten perustelut ovat asialliset. Kunta toteaa, että Espoon, Helsingin ja Vantaan tekemä pohjatyö on ollut perusteellista, ja Kansallisarkiston valmistelijan arvio yhtyy kaupunkien esitykseen kaikissa kohdissa.

Arkistollisesta arvosta

Kunta pitää pysyvään säilytykseen määrättyjä aineistoja arkistollisesti perusteltuina. Erityisesti seuraavien tietoaineistojen osalta kunta katsoo, että pitkäaikaisella säilytyksellä on selvä kulttuurihistoriallinen ja tutkimuksellinen arvo myös maaseutu ympäristössä:

- ortoilmakuvat: dokumentoivat maankäytön muutosta vuosikymmenten yli
- laserkeilausaineistot ilmasta: tuottavat kolmiulotteisen kuvan rakennetusta ja rakentamattomasta ympäristöstä
- kaupunkimallit / kolmioverkkomallit: myös pienemmissä kunnissa 3D-mallinnuksen merkitys kasvaa

Huomiot rajauksiin ja täydennystarpeisiin

- **"Kaupunkimalli"-käsitteen soveltuvuus maaseutukuntiin.** Liitteessä käytetään toistuvasti termiä "kaupunkimalli". Pienten kuntien kannalta käsite on harhaanjohtava, kyse voi olla taajamamallista tai kuntamallista. Kunta toivoo, että Kansallisarkisto selventää sanastoliitteessä tai ohjeistuksessa, mitä käsitettä pienten kuntien tulee käyttää ja miten arkistointivelvoite koskee heitä tältä osin.
- **Kolmioverkkomallin ja kaupunkimallin suhde.** Liitteen logiikka (jos tuotetaan molempia, arkistoidaan vain kaupunkimalli; jos tuotetaan vain kolmioverkkomalli, arkistoidaan se) on selkeä, mutta sen kirjaaminen näkyvämmiin myös päätöstekstin tai liitteen johdanto-osaan helpottaisi käytännön toimeenpanoa.
- **5 vuoden otanta-aikataulu.** Viisivuotinen otanta (0 ja 5 -vuosiin päättyvillä vuosilla) on käytännöllinen ja ymmärrettävä ratkaisu suurille aineistomäärille. Kunta pitää ratkaisua hyväksyttävänä.

3. Määritysten soveltuvuus ja valmius yhdenmukaistamiseen

Rantasalmen kunta suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen yhdenmukaistaa kuntien tiedonhallintamalleja. Yhteentoimivuus on tiedonhallintalain keskeinen periaate, ja kansallisesti yhdenmukaiset tehtävä- ja tietoaineistomääritykset helpottavat myös pienten kuntien tiedonhallintatyötä.

Soveltuvuuden arviointi

Tehtäväluokitus (10 02 02 Maastomittaukset ja paikkatietojen hallinta) ja sen aliprosessit (10 02 02 01 Ilmakuvaukset ja laserkeilaukset; 10 02 02 10 Katunäkymäkuvaukset ja laserkeilaus) ovat periaatteessa sovellettavissa myös Rantasalmen kunnan tiedonhallintamalliin. Tehtäväluokituksen rakenne vastaa yleistä kunnallisen tehtäväluokituksen logiikkaa.

Varaukset ja reunaehdot

- **Ostopalveluun perustuva toimintamalli.** Rantasalmen kunta ei välttämättä tuota kaikkia liitteessä kuvattuja tietoaineistoja itse, vaan voi hankkia osan ostopalveluna. Tiedonhallintamallin määräyksien yhdenmukaistaminen edellyttää, että myös ostopalveluna hankittujen aineistojen vastuut, metatiedotusvelvoitteet ja arkistointijärjestelyt ohjeistetaan selkeästi.
- **Osaamisen puute käytännön esteenä.** Tiedonhallintamallin yhdenmukaistaminen edellyttää käytännössä, että kunnassa on henkilö, joka kykenee metatiedottamaan paikkatietoaineistot oikein, rajaamaan arkistoitavan osan muusta aineistosta ja ylläpitämään kuvauksia tiedonhallintamallissa. Rantasalmen kokoisessa kunnassa tätä erityisosaamista ei ole sisäisesti, eikä sitä ole realistista edellyttää yksittäiseltä viranhaltijalta ilman ulkopuolista tukea. Kunta edellyttää, että Kansallisarkisto tuottaa konkreettiset mallipohjat ja käytännön ohjeet sekä harkitsee alueellisen tai seudullisen tukimallin järjestämistä, jossa esimerkiksi useampi pieni kunta voi toteuttaa velvoitteet yhteistyössä.
- **Resurssit yhdenmukaistamistyöhön.** Tiedonhallintamallin päivittäminen päätöksen mukaisiksi määräyksiksi edellyttää resursseja. Kunta toivoo, että Kansallisarkisto tarjoaa käytännönläheistä tukimateriaalia ja mallipohjia erityisesti pienille kunnille, joilla ei ole erikoistunutta paikkatietohenkilöstöä. Muutoinkin Kansallisarkiston tulisi kehittää enevässä määrin kuntien tiedonhallinnan valtakunnallista ohjeista sekä tietojärjestelmien integrointitukea.

Valmius yhdenmukaistamiseen

Rantasalmen kunta on valmis yhdenmukaistamaan tiedonhallintamallinsa paikkatietoaineistojen osalta Espoon, Helsingin ja Vantaan määritysten mukaisiksi siltä osin kuin aineistoja kunnassa muodostuu tai hankitaan, kuitenkin sillä edellytyksellä, että Kansallisarkisto tuottaa riittävän selkeän toimeenpano-ohjeistuksen ja tuen, joka on suunnattu myös pienille, resurssirajoitteisille kunnille.